

ISHOD UČENJA 2

OSNOVE POSLOVNE EKONOMIJE

ISHOD 2 – PREDAVANJE ELASTIČNOSTI

ŠTO JE ELASTIČNOST

- Elastičnost, općenito, daje informaciju o tome koliko je neka ekonomska veličina osjetljiva na promjenu neke druge ekonomske veličine s kojom se nalazi u zavisnom odnosu.
- Stupanj te osjetljivosti mjeri se koeficijentom elastičnosti, koji općenito izražava odnos između postotne promjene zavisne ekonomske veličine i postotne promjene nezavisne ekonomske veličine.

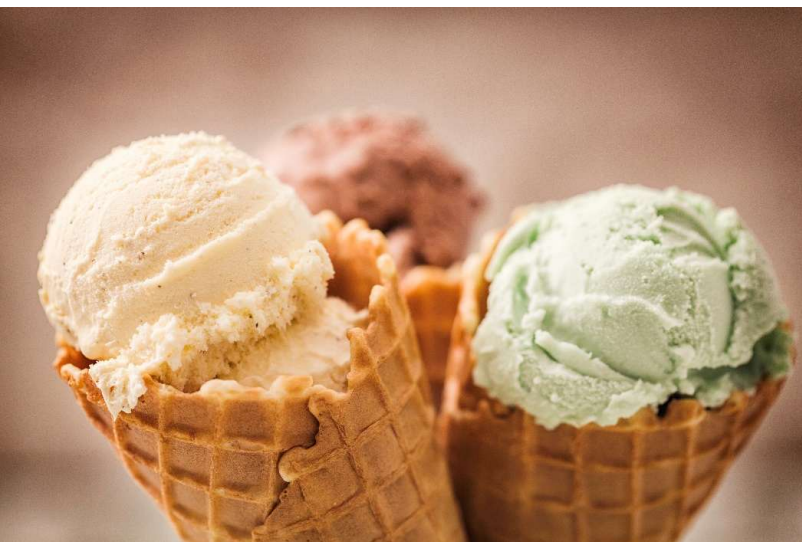
ELASTIČNOST POTRAŽNJE

- Zakon potražnje nam kaže da će potražnja pasti, ako se cijena poveća, ali nam ne daje informaciju o tome za koliko će potražnja pasti ako se cijena poveća.
- Elastičnost potražnje nam daje informaciju za koliko će potražnja pasti, ako se cijena poveća.
- Cjenovna elastičnost potražnje mjeri kako, odnosno koliko tražena količina reagira na promjenu cijene.

DEFINICIJA CJENOVNE ELASTIČNOST POTRAŽNJE

- Cjenovna elastičnost potražnje je svojstvo potražnje da se mijenja pod utjecajem promjene cijena uz pretpostavku ceteris paribus.
- Izražava odnos između postotne promjene tražene količine (Q_d) i postotne promjene cijena (P).
- Definicija: postotna promjena tražene količine podijeljena s postotnom promjenom cijene.
- Za koliko će se promijeniti tražena količina dobara ako promijeni njegova cijena

$$E_D = \frac{\text{Postotna promjena tražene količine}}{\text{Postotna promjena cijene}}$$

Na primjer, pretpostavimo da 10 postotno povećanje cijene korneta sladoleda uzrokuje pad količine sladoleda koju kupujete za 20 posto. Vašu elastičnost potražnje računamo kao

$$\text{cjenovna elastičnost potražnje} = \frac{20 \text{ posto}}{10 \text{ posto}} = 2.$$

U ovom primjeru, elastičnost je 2, što odražava činjenicu da je promjena tražene količine proporcionalno dvostruko veća od promjene cijene.

Zato što je tražena količina dobra negativno povezana s njegovom cijenom, postotna promjena količine će uvijek imati suprotan predznak od postotne promjene cijene. U ovom primjeru, postotna promjena cijene je *pozitivna* i iznosi 10 (odražavajući povećanje), a postotna promjena tražene količine je *negativna* i iznosi 20 posto (odražavajući smanjenje). Iz tog razloga, cjenovne elastičnosti potražnje se ponekad prikazuju kao negativni brojevi. U ovoj knjizi slijedimo uobičajenu praksu izostavljanja znaka minus i izražavanja svih cjenovnih elastičnosti kao pozitivnih brojeva. (Matematičari to nazivaju *apsolutnom vrijednošću*). Uz ovo pravilo, veća cjenovna elastičnost znači da tražena količina jače reagira u odnosu na cijenu.

Koeficijent cjenovne elastičnosti potražnje

Cjenovnu elastičnost potražnje izražavamo koeficijentom cjenovne elastičnosti potražnje

- **Koeficijent cjenovne elastičnosti potražnje može biti:**

- **Veći od 1 (elastična potražnja)**

- Ako promjena cijene od 1% dovede do promjene potraživane količine više od 1%. – turistički aranžmani (masovni turizam – sunce i more)

- **Jednak 1 i (jedinično elastična potražnja)**

- Postotna promjena cijene jednaka je postotnoj promjeni potražnje.

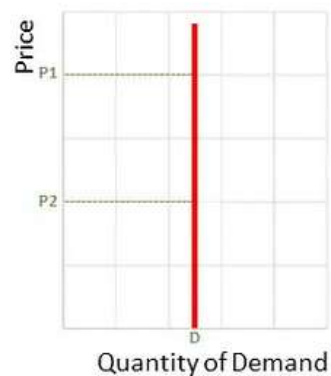
- **Manji od 1 (neelastična potražnja) – pr. Cigarete, dobra koja kupujete od monopoliste**

- Ako promjena cijene od 1% dovede do promjene potraživane količine manje od 1%.

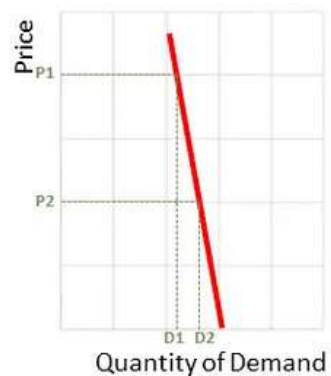
Ekstremni slučajevi – savršeno neelastična potražnja (pr. Ovisnost o drogama); savršeno elastična potražnja (približno tome je tržnica)

Price Elasticity of Demand

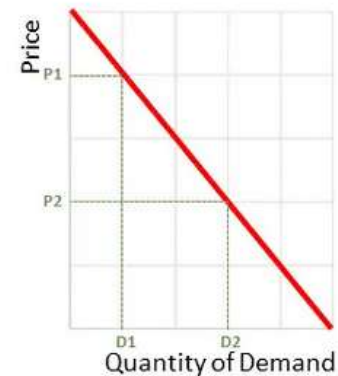
1) Perfectly Inelastic Demand

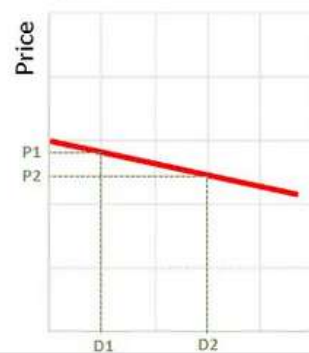
2) Inelastic Demand

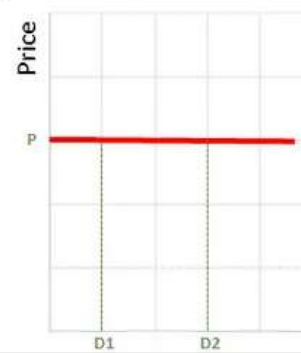
3) Unitary Elastic Demand

4) Elastic Demand

5) Perfectly Elastic Demand

O čemu ovisi cjenovna elastičnost potražnje?

- Intenzitet potreba, odnosno da li se radi o potrebnom ili luksuznom dobru (nužnost tog dobra)
- Supstituti
- Duljina vremena reakcije potrošača
- Koliki udio je tog dobra u ukupnom dohotku koji privređujete

Intenzitet potreba – nužnost ili luksuz

- Što je potreba za nekim dobrom veća to je i potražnja za takvim dobrom manje elastična i obrnuto.
- Nužna dobra (pr. kruh, mlijeko) su potrebna za život i od njihove kupnje se ne može lako odustati bez obzira na cijenu.
- Od luksuznih dobara (pr. Jahta, Rolex sat) se može lako odustati pa je i potražnja za takvim dobrima više elastična.
- Potreba je isto tako stvar osobnosti, što je za nekoga luksuz za drugoga je nužnost. Ako živite od iznajmljivanja jahti to je za vas nužda, pa je onda i vaša potražnja za njima manje elastična od prosječne osobe dubljeg džepa koji koristi jahtu kao “mamac za komade”

supstituti

- Ako neko dobro ima lako dostupne supstitute, njegova je potražnja elastična – pr. Ljetovanje (masovni turizam) u Hrvatskoj i Španjolskoj. Ako Hrvatska povisi cijene, turisti idu u Španjolsku.
- Ako neko dobro nema lako dostupne supstitute, njegova je potražnja neelastična - pr. benzin

Vrijeme reakcije potrošača

- Radi se o vremenu koje potrošač ima na raspolaganju za odgovor na promjenu cijene.
- Elastičnost potražnje veća je u dugom roku nego u kratkom roku, jer potrošači imaju više vremena za prilagođavanje promjenama.
- Npr. kada se snizi cijena nekog soka, to u prvom trenutku neće imati značajne posljedice na potražnju, ali će potražnja s vremenom rasti, kako bude rasla spoznaja o povoljnijoj cijeni.

Udio u osobnom dohotku

- Pr. Sol – ona predstavlja mali udio u vašoj potrošnji i vašem dohotku, prema tome vaša cjenovna elastičnost potražnje je manje elastična tj neelastična – ne brinete se toliko o cijeni soli i nećete obići 5 različitih dućana da bi uštedili ako cijena soli u nekom od dućana padne za 10%.
- No, za iPhone 17, koji predstavlja znatni udio u dohotku, ćete itekako reagirati na promjenu cijene, tj vaša potražnja će biti elastična i reagirati ćete na promjene cijene. Ako cijena u nekom od dućana padne za 10% sigurno ćete ih pokušati locirati da biste ostvarili uštedu.

Ostali oblici elastičnosti potražnje – Dohodovna elastičnost

- Količina potraživane količine nekog dobra reagira i na promjene dohotka
- Mjeri kako se mijenja tražena količina kada se mijena dohodak potrošača
- Normalna (pr. odjeća), luksuzna (pr. luksuzni sat) i inferiorna dobra (pr. pileća jeftina salama, najjeftiniji kruh, jeftini paradajz iz masovnog stakleničkog uzgoja)
- Za većinu dobara ta je elastičnost pozitivna po predznaku (ako se povećava dohodak, potražujemo više tih dobara). Međutim, za tzv. inferiorna dobra ona je negativna (što je veći dohodak, potražnja za njima je manja).
- Inferiorna dobra su ona, koje kupuju ljudi male platežne moći. Porast osobnih primanja dovodi do toga da si čovjek može priuštiti, na primjer, hranu bolje kvalitete, pa će tako umjesto paradajza iz trgovačkog centra kupovati istu količinu paradajza iz organskog uzgoja. Zbog toga će prodaja jeftinog paradajza iz masovnog stakleničkog uzgoja pasti.

Ostali oblici elastičnosti potražnje - Unakrsna, ukrštena, križna elastičnost

- Mjeri kako se tražena količina jednog dobra (y) mijenja kada se mijenja cijena drugog dobra (x).
- Komplementi, supstituti i neutralna dobra

Komplementi

- Koeficijent križne elastičnosti je manji od 0 (negativan)
- Promjena cijene jednog dobra izaziva promjenu potražnje drugog dobra u suprotnom smjeru
- Ako poraste cijena matičnih ploča, smanjiti će se potražnja za kompjuterima

Supstituti

- Koeficijent križne elastičnosti je veći od 0 (pozitivan)
- Promjena cijene jednog dobra izaziva promjenu potražnje drugog dobra (supstituta) u istom smjeru
- Ako poraste cijena Coca-Cole, povećati će se potražnja za Sky Colom (ili maslac i margarin)

Neutralna dobra

- Koeficijent križne elastičnosti je jednak 0
- Promjena cijene jednog dobra ne utječe na potražnju drugog

Elastičnost i prihod

- Poduzeća zanima da li će povećanje cijena povećati ili smanjiti prihod?
 - Ukupan prihod = cijena x količina
1. Kada je potražnja neelastična na cijenu, smanjenje cijene smanjuje ukupni prihod
 2. Kada je potražnja elastična na cijenu, smanjenje cijene, povećava ukupni prihod
 3. Kod jedinično elastične potražnje, smanjenje cijene ne dovodi do promjene ukupnog prihoda

Primjer elastičnost i dohodak

- Putnici poslovne klase u avio-prometu imaju neelastičnu potražnju za putovanjima (nemaju vremena, moraju imati fleksibilne karte jer se povratak može mijenjati, moraju češće putovati neplanski) – povećanje cijena ovim putnicima povećava prihod
- Putnici koji putuju turistički i kada žele, imaju elastičnu potražnju za putovanjima tako da rastuće cijene smanjuju prihod (jer će odustati od leta sa tom kompanijom i prijeći konkurenciji, više vremena za planiranje imaju)

Cjenovna Elastičnost ponude

- Odluke poduzeća isto tako pokazuju veće ili manje reakcije na promjenu cijene
- Cjenovna elastičnost potražnje izražava se kao odnos između postotne promjene nuđene količine i postotne promjene cijena.
- Definicija: postotna promjena ponuđene količine podijeljena s postotnom promjenom cijene

$$E_S = \frac{\text{Postotna promjena ponuđene količine}}{\text{Postotna promjena cijene}}$$

Primjer: Porast cijene mlijeka za 10% po litri dovodi do toga da farmer proizvodi 20% više mlijeka i nudi tržištu

U ovom slučaju, cjenovna elastičnost ponude je

$$\text{cjenovna elastičnost ponude} = \frac{20 \text{ posto}}{10 \text{ posto}} = 2,0.$$

U ovom je slučaju elastičnost jednaka 2 i odražava činjenicu da se ponuđena količina kreće proporcionalno dvostruko više od cijene.

Koeficijent elastičnosti ponude

- **Elastičnost se ponude mjeri koeficijentom elastičnosti ponude**
- **Koeficijent elastičnosti ponude može biti:**
 - **Veći od 1 (elastična ponuda)** – za proizvode za koje proizvođači promjenom cijene mogu naći vrlo brzo supstitute ili imaju dosta proizvoda na zalihama
 - **Jednak 1 i (jedinično elastična ponuda)**
 - **Manji od 1 (neelastična ponuda)** – pr. poljoprivredni proizvodi zato što su sezonskog karaktera
- **Postoje i dva ekstremna slučaja:**
 - **Savršeno neelastična ponuda ($E_s = 0$)** – slika Mona Lise
 - **Savršeno elastična ponuda ($E_s = \infty$)** – približno: ponuda na tržnici

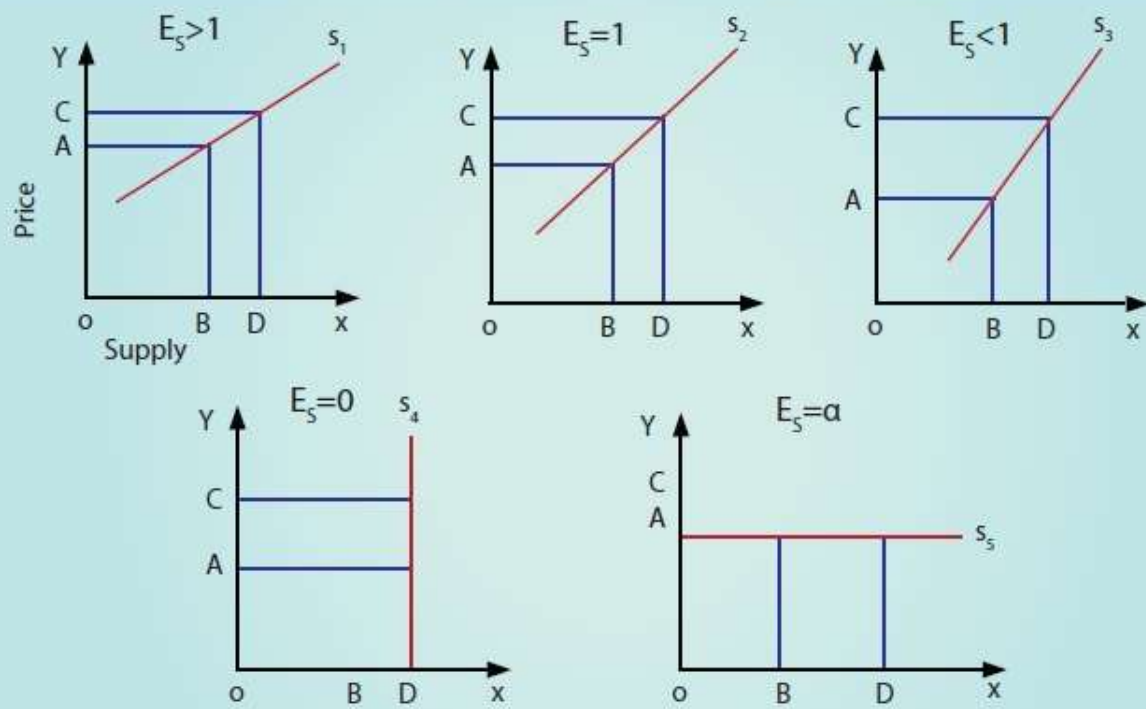

Diagram 3.13

O čemu ovisi elastičnost ponude

- Raspoloživost proizvodnih kapaciteta
- Mobilnost proizvodnih faktora
- Stanje zaliha
- Vrijeme
- Dužina proizvodnog procesa

- **Ponuda je elastična kada su veće mogućnosti da se proizvodnja poveća ako dođe do povećanja potražnje**
 - To ovisi o proizvodnim kapacitetima – što su veći i neiskorišteniji to je ponuda elastičnija (pr. Ako proizvodni pogon trenutno proizvodi u 1 smjeni, poveća se potražnja za proizvodom, te proizvođač može brzo naći načina da proizvodi u 3 smjene – to je elastična ponuda)
 - **To ovisi i o mobilnosti proizvodnih faktora (inputa)**
Ako se inputi (pr. radna snaga) mogu lako nabaviti po tekućim cijenama, proizvodnja se može povećati i zbog relativno malog povećanja cijene na tržištu – elastična je
 - **Ako su zalihe velike, elastičnost je također veća**
—Velike zalihe omogućavaju da se na tržište brzo plasira roba koja je na raspolaganju; ako zaliha nema, roba se prvo mora proizvesti
 - **Elastičnost ponude raste i ako se proizvođač brzo može prilagoditi promjenama i ako je proizvodni proces kratak** - pr. Proizvodnja čamaca je elastična jer je potrebno kratko da bi se proizveli dodatni komadi, ali proizvodnja tankera je neelastična jer treba duži period da se proizvede dodatni tanker